AVKP actueel

Nr. 26, juni 2008

Tweemaandelijkse ledenbrief van de Archeologische Vereniging Kempen– en Peelland
AWN afd. 23

Correspondentieadres en verenigingsruimte
Deken van Somerenstraat 6, 5611 KX Eindhoven, tel. 040 – 238 65 92, awnafdeling23@wanadoo.nl
www.archeologie.dse.nl

Redactie
Ellen van der Steen tel. 040 – 291 08 55, evandersteen@hetnet.nl (eindredactie, layout en regioberichten)
Peter Seinen en Tonnie van de Rijdt (redactieleden)

ACTIVITEITENKALENDER

JUNI

6t/m 8 Weekend van de archeologie in Lisse*, medegeorganiseerd door AWN. Lees meer op pagina 3

Do 12 Veldcursus voor beginners door Nico Arts, met vervolg op zaterdagen 14, 21 en 28 juni*

JULI

Za 5 Fietsexcursie Eindhoven en Veldhoven*

Za 12 Extra opgraafzaterdag bij Gagelbosch*

AUGUSTUS

Geen activiteiten gepland

*Over de activiteiten met een ster *****
staat meer informatie in dit nummer.

WIST U DAT...

AVKP de grootste afdeling is van de AWN (met 176 leden op 31 december 2007). Dit blijkt uit het jaarverslag 2007 van AWN en stond ook vermeld in Westerheem.

De werkgroep RO binnenkort aan het werk gaat om “Verleden wordt Heden” te actualiseren. Er is namelijk nog steeds vraag naar het boek. Veel succes toegewenst met deze grote klus!

Er nog twee plekken beschikbaar zijn bij de veldcursus voor beginners, die begint op 12 juni. Meer info op pagina 4

Activiteitenkalender

		Juni		Juni		Juni		Juni
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	23		24		25		26	
Ma	2	Commissievergadering	9		16		23	
Di	3		10		17		24	
Wo	4	Bestuursvergadering	11		18		25	
Do	5		12	Veldcursus Nico	19		26	
Vr	6	Weekend van de archeologie	13		20		27	
Za	7	Weekend van de archeologie	14	Veldcursus Nico	21	Veldcursus Nico	28	Veldcursus Nico
Zo	8	Weekend van de archeologie	15		22		29	

		Juni Juli		Juli		Juli		Juli
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	27		28		29		30	
Ma	30		7		14		21	
Di	1		8		15		22	
Wo	2		9		16	Bestuursvergadering	23	
Do	3		10		17		24	
Vr	4		11		18		25	
Za	5	Excursie	12		19		26	
Zo	6		13		20		27	

		Juli Augustus		Augustus		Augustus		Augustus
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	31		32		33		34	
Ma	28		4		11		18	
Di	29		5		12		19	
Wo	30		6		13		20	
Do	31		7		14		21	
Vr	1		8		15		22	
Za	2		9		16		23	
Zo	3		10		17		24	

		Augustus		September		September		September
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	35		36		37		38	
Ma	25		1		8		15	
Di	26		2		9		16	
Wo	27		3		10		17	
Do	28		4		11		18	
			5		12		19	
			6		13	Open monumentendag	20	
			7		14	Open monumentendag	21	

Werkavonden
Bijeenkomsten
Excursie / veldloop
Cursus / lezing

Feesten & borrels
Feestdagen

CURSUSSEN, LEZINGEN EN EXCURSIES

Fietsexcursie Eindhoven en Veldhoven

Als de organisatie gaat lukken en het weer meewerkt wordt op 5 juli waarschijnlijk een fietstocht georganiseerd door de omgeving van Eindhoven en Veldhoven. Ter zijne tijd ontvangen jullie meer informatie.

Gagelbosch 12 juli

Dit is extra opgravingsdag bij kasteel Gagelbosch, speciaal om vrijwilligers op zaterdag gelegenheid te geven om mee te werken (zie onder veldwerk).

Weekend van de Archologie Lisse

Op 7 en 8 juni vindt op Landgoed Keukenhof in Lisse het weekend van de Archeologie plaats. Een spannend en leerzaam evenement dat een kijkje biedt achter de schermen van de archeologie. Er valt heel wat te beleven: je kunt zien hoe het er aan toe gaat bij een echte opgraving en je maakt kennis met de indrukwekkende innovatieve technieken die vandaag de dag gebruikt worden om archeologisch onderzoek te doen. Ook wordt er op het landgoed een brug nagebouwd op dezelfde manier als de Romeinen dat vroeger deden, een spectaculair gezicht!

Er zijn afwisselende activiteiten voor kinderen en volwassenen. Heb je zelf een oud voorwerp opgegraven in de tuin? Neem dit gerust mee om het te laten onderzoeken door onze gespecialiseerde archeologen. Wie weet wat er aan het licht komt... Kortom: het Weekend van de Archeologie wordt de vindingrijkste gebeurtenis van 2008.

Wat is er zoal te doen:

- Er zijn workshops voor kinderen en volwassenen, waaronder landmeten en tin gieten
- Universiteiten en Hogescholen geven voorlichting over archeologische opleidingen
- Archeologische opgravingsbedrijven laten zien hoe een opgraving in zijn werk gaat en welke moderne technieken ze daarbij gebruiken
- Musea presenteren hun archeologische tentoonstellingen
- Archeologen hebben ontdekt hoe mensen vroeger leefden en wat zij aten. Entertainers laten zien hoe dat was, en je kunt Romeinse hapjes en drankjes volgens antieke recepten proeven
- Ook onder water liggen archeologische voorwerpen. In de vijver demonstreren duikers hoe maritieme archeologie in zijn werk gaat. Daarnaast houden zij lezingen over maritieme archeologische onderzoeken
- In het Koetshuis wordt elk uur een lezing gehouden, onder meer over de wereld van de hunebedbouwers en over de evolutie van de mens
- Er is een markt met oude ambachten die je zelf ook kunt uitoefenen

De toegang bedraagt 6 euro per persoon. Voor kinderen tot 13 jaar en senioren met een 65+ pas bedraagt de toegang 3 euro.
Meer info: www.weekendvandearcheologie.nl

Expositie grachtvondsten Nieuwkuijk

Op 2e Pinksterdag heeft Heemkundekring Onsenoort in de toren van Abdij Mariënkroon te Nieuwkuijk een expositie over vondsten uit de abdijgracht geopend. Sinds enkele jaren is de archeologische werkgroep van deze vereniging in nauwe samenwerking met de Abdij en de Focolarebeweging bezig met het opschonen van deze gracht. Tussen slib en puin is er meer gevonden en inmiddels is er een prachtige collectie ontstaan van eeuwenoud aardewerk, glas, koper etc..

De tentoonstelling is tot eind dit jaar te bezoeken en is geopend van 13.00-17.00 uur. De toegang is gratis.

Informatie: bestuur@hkkonsenoort.nl of
0416-320995
Heemkundekring Ossenoort, Nieuwkuijk

VELDWERK

Opgraving Gagelbosch halverwege: vrijwilligers welkom

Sinds 4 maart loopt de opgraving van het kasteel Gagelbosch. Momenteel wordt gewerkt aan het laatste deel van de eerste helft waarin onder andere delen van de grachten en fundamenten zijn gevonden. Ook zijn er overblijfselen van een houten gebouw gevonden uit de jaren omstreeks 1300. Vrijwilligers zijn ook op doordeweekse dagen van harte welkom. Om teleurstellingen te voorkomen graag wel even vooraf overdag melden bij Liesbeth van den Bruel (wegens vakantie weer na 15 juni: 06–2336 9210). De ingang van de opgraving ligt aan de Palestrinastraat in Eindhoven. De opgraving zal tot in augustus voortduren.
Ook op sommige zaterdagen zal worden gewerkt. De werktijden op zaterdagen zijn van 10.30u tot 16.00u. De zaterdagen dat nog op Gagelbosch gewerkt zal worden zijn: 14 juni, 28 juni en **12 juli**. Voor hulp, begeleiding en instructie zijn op deze zaterdagen Liesbeth van den Bruel (projectteam Gagelbosch) en Nico Arts (gemeentelijk archeoloog) aanwezig. Personen die op zaterdag mee willen werken dienen zich van te voren en liefst per e-mail (archeologie@eindhoven.nl) op te geven. Er hebben zich inmiddels ruim voldoende leden aangemeld om de zaterdagactiviteiten te kunnen laten doorgaan, maar er is altijd plaats voor meer liefhebbers.

Veldcursus voor beginners

Voor de vijftiende keer wordt ook dit jaar een veldcursus voor beginnende vrijwilligers gegeven. In tegenstelling tot vorige jaren wordt deze cursus niet in maart/april gegeven, maar in juni. Bovendien is de cursus ditmaal alleen en uitsluitend toegankelijk voor leden van de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland. De cursusdagen zijn: donderdagavond 12 juni (inleiding, 20-22u) en de zaterdagen 14, 21 en 28 juni, elke dag van 10.30-16.00u. Het maximum aantal deelnemers is tien. Bij teveel aanmeldingen genieten die leden voorrang, die nog geen enkele of nauwelijks veldwerkervaring hebben opgedaan. Aan deze cursus zijn geen kosten verbonden. Er is nog plaats voor twee liefhebbers.

Nico Arts

UIT DE REGIO

Geldrop, geschiedenis ‘De Burght’

'De Burght' wordt gezien als de voorloper van het noordelijker gelegen Kasteel van Geldrop. In beide versterkte huizen zetelden de eerste heren van Geldrop. De eerste vermelding van 'De Burght' (of 'die Borch') stamt uit 1394 en komt uit het Bosch' Protocol. Hierin staat te lezen dat: *'Heer Henrick van Gheldorp, kannunik te Oerscot, verkoopt aan Aecht, vronw van Zegher Janss. van Gheldorp, de woning (of 't slotje) genaamd die Borch, hof, akker, twee strepen land, de Wyerbeemt en andere erven in de pamchie van Gheldorp tussen Goyart Gobbens s. en Wauter van Berze en strekkende van die Aa tot Aleyt Braechusen. Dit goed is vrij van cijns, bede en scattinge van de heer Van Gheldorp.*
*'*Een volgende berichtgeving over 'De Burght' dateert uit 1670: *'Tot Geldrop aen de suyde syde heeft noch gheweest een fray viercant slootken oft weenhnys rontom int water ende playsant gheleegen met dreven ende hoven dan is nu geheel vervallen, waer eertijds ghewoont hebben Heeren Hendrik van Geldrop ende Seger van Geldrop, persoonen van Geldrop eer het personaet was aen het duyts ordre, is daer naer door de Heeren van Geldrop die dot toequamen ghegheven aan particuliere*.'

Uit bovenstaande teksten blijkt dat de heren van Geldrop aan het eind van de 14e eeuw afstand doen van 'De Burght' en dat het in 1670 al in vergaande staat van verval is. Uit de laatste tekst is tevens af te leiden dat het versterkte woonhuis vierkant is geweest met een gracht en dat daaromheen tuinen lagen. De Heemkundekring De Heerlijkheid Heeze-Leende-Zesgehuchten weet te melden dat tot aan de vestiging van houthandel Deelen in de jaren '40 van de vorige eeuw, op het terrein muurresten te zien waren. Op kaartblad 691

van de Grote Historische Atlas van Noord-Brabant, verkend in 1897, zijn op de locatie van 'De Burght' inderdaad nog enkele resten van bebouwing te zien. Het terrein lijkt dus zeer lange tijd braak te hebben gelegen. Ook is het terrein, gezien het pakket afzettingen die tijdens het archeologisch onderzoek over het gehele terrein werd aangetroffen, regelmatig overstroomd geweest door de Dommel, die aan de oostkant van 'De Burght' stroomde.
In 2006 werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Uit dit onderzoek werd duidelijk dat hier een gracht heeft gelegen. Er werden paalresten van beschoeiing aangetroffen. Diverse vondsten duiden er op date er zeker vanaf de Late Middeleeuwen bewoning is geweest. Inmiddels is er vervolgonderzoek gaande, dat deels vlakdekkend en deels als kijkgaatjes op de plaats waar funderingspalen komen te staan wordt uitgevoerd. De gracht aan de oost- en noordzijde werd aangetroffen. Slechts een muurrest in situ werd aangetroffen. Er worden weinig vondsten gedaan. De storthopen werden op vondsten onderzocht. Dit leverde enkele Laat Middeleuwse aardewerkfragmenten op, de rest was jonger. Het onderzoek in de kijkgaatjes is een onbevredigde wijze van onderzoek en er zal moeten blijken wat het aan resultaat geeft. We zijn benieuwd naar het totale resultaat.

Muurrest op de rand van de gracht

Geldrop – Smelen

Bij de Smelen op de rand van een zandwinning werd een vlakdekkend onderzoek afgerond. Eerder werden daar een plattegrond van een boerderij uit de Vroege IJzertijd en de Bronstijd aangetroffen. Het laatste onderzoek leverde relatief weinig op.

Sterksel

In Sterksel vinden twee onderzoeken plaats en wel aan de Averbodeweg en bij de Kanhoeve. De Averbodeweg moet informatie geven over de geschiedenis van Sterksel in de Nieuwe Tijd en met name over de Peelhoeve. Bij de Kanhoeve werd een Laat-Middeleeuwse plattegrond van een boerderij blootgelegd in een eerder onderzoek. Nu wordt er ook vermoedelijk Romeins gevonden.
Jan Broertjes (Werkgroep Archeologie, hhk de Heerlijkheid Heeze-Leende-Zesgehuchten)

Uden – Hoogstraat

De archeologische werkgroep Uden heeft de begeleiding bij de ontgronding in de Hoogstraat afgesloten. We zouden hen zo nodig assistentie geven, dat bleek niet nodig te zijn. Het terrein is in twee delen ontgrond. In het eerste deel is een sloot is gevonden met daarin in niveau 2 een grijze scherf met voet en een bodemfragment met geknepen rand. In het tweede deel dat is ontgrond werd in een sloot nog een scherf steengoed met geknepen voet gevonden. Alles wijst erop dat het gebied in de 14-15e eeuw open heeft gelegen.
Het geheel sluit goed aan op het project Hoogstraat deel 1. Hierbij is veel 14e en 15e eeuws materiaal gevonden. In de laatste twee dagen van de ontgronding is nog een mooi karrenspoor gevonden. Hierin zat onderin het spoor een oor steengoed aardewerk geglazuurd 16e eeuws. Ook dit geeft aan dat het karrenspoor uit die periode afkomstig kan zijn.
Hanneke van Alphen, Uden

Het veldonderzoek in Veldhoven West

Het onderzoeksgebied De Kerkakkers bevindt zich aan de zuidzijde van de dorpskern en maakt deel uit van het grote nieuwbouwproject van de gemeente Veldhoven om in de groeiende vraag naar woningen te voorzien. Om te voorkomen dat bij de realisatie het bodemarchief ongezien vernietigd wordt, heeft de gemeente Veldhoven het AAC gevraagd een inventariserend veldonderzoek uit te voeren. Centraal hierbij stonden de meest basale vragen:

- wat is er aan archeologische resten aanwezig;
- waar bevinden de vindplaatsen zich in het terrein;
- wat is de omvang van de vindplaatsen en van waneer dateren deze?

Van medio januari tot eind maart hebben archeologen van het AAC/Projectenbureau onderzoek verricht op het eerste deel van dit plangebied, de Kerkakkers. Om een zo groot mogelijk overzicht te krijgen van de bodemopbouw over het terrein en de beste kans te hebben om de hoofdzakelijk oost-west georiënteerde huisplaatsen aan te treffen is gekozen voor lange noord-zuidgerichte sleuven.

In het zuidwesten van het plangebied werd een vuursteenspreiding aangetroffen. Het betreft gereedschappen en afval uit omstreeks het Midden-Neolithicum (4000-3000 voor Chr.). Het hoge percentage afslagstukken in combinatie met de relatief lage vondstdichtheid doet vermoeden dat men hier maar tijdelijk is verbleven, gereedschap heeft vervaardigd van elders meegebracht vuursteen en dit gereedschap heeft meegenomen om dit elders te gebruiken. Hierbij moet eerder gedacht worden aan een kort kampement dan aan een woonplaats.
Her en der over het terrein, werden sporen gevonden van bewoning uit de IJzertijd (ca. 800 -12 voor Chr.). Hierbij ging het om sporen van huisplaatsen en kleine bijgebouwtjes.
In de noordwesthoek van het terrein werden sporen gevonden van een nederzetting uit de Midden-Romeinse tijd (70-270 na Chr.). Naast een tweetal huisplaatsen en een waterput werden in het vondstmateriaal aanwijzingen gevonden voor ijzerwinning. Dit is voor de Kempen zeer opmerkelijk, omdat buiten de villa van Hoogeloon (Bladel) hiervan geen voorbeelden in de regio bekend zijn. Opmerkelijker nog is het gegeven dat de nederzetting ook omgeven lijkt te zijn met een forse greppel. Naast bewoningsporen bleek het onderzoeksgebied rijk aan oude akkerlagen, paden, verkavelingen en houtwallen waarvan een aanzienlijk deel nog zichtbaar is in het huidige landschap! De sporen gaan voor een deel terug tot in de IJzertijd, maar tonen met name de ontwikkeling vanaf de Volle- en Late-Middeleeuwen. Het plangebied biedt een buitengewone kans voor het onderzoek naar (de ontwikkeling van) het agrarisch cultuurlandschap. Onderzoek dat noodzakelijk is om inzicht te krijgen in enerzijds de agrarische bedrijfsvoering, de vorming en vormgeving van het landschap en uiteindelijk de fundamenten van de agrarische samenleving rondom Oerle.
Tot slot hecht het AAC veel waarde aan voorlichting en educatie. Dit brengen wij in de praktijk door studenten die aan ons instituut studeren al vroegtijdig te betrekken in de lopende onderzoeken. Ook verzorgen wij voorlichting voor omwonenden, de heemkundekring, bestuurders en andere geinteresseerden in de vorm van presentaties en rondleidingen in het veld. Op die manier trachten we de

inwoners van Oerle te betrekken bij hun eigen geschiedenis.
Geinteresseerde omwonenden kregen een rondleiding van de leider van het veldwerk Johan Verspay.

Info afkomstig van www.aacprojectenbureau.nl

EXCURSIE TEUTOBURGERWALD EN MÜNSTER

Op de laatste zaterdag van mei vertrokken we met gunstige temperaturen in een grote touringcar op excursie naar Teutoburger Wald. Halverwege de lange rit hielden we een koffiestop in een wegrestaurant. Rond het middaguur arriveerden we bij het museum en park Varusschlacht in Kalkriese nabij Osnabrück.

Na archeologisch onderzoek vermoedt men dat dit de plaats is waar de Varusschlacht in 9 na Christus plaats vond. De Germanen lokten Romeinse legioenen onder een valse voorwendsel in de val en versloegen drie legioenen na drie dagen vech-

ten. Na aanleiding van deze nederlaag stelde de Romeinse keizer de Rijn als noordgrens vast. Met

subsidie is hier een museum gebouwd waar men archeologische vondsten en grondsporen kan bekijken.
Met de nodige souvenirs en versnaperingen reden we verder naar Münster. Daar brachten we de Domkerk uit de 9e eeuw een bezoek. Binnen is een werkende astronomische klok uit 1542 te zien. De bus ging een uur later weer op weg naar Eindhoven. Rond 19.30 uur waren we weer terug op de Deken van Somerenstraat. Met elf mensen gingen we als afsluiting nog eten bij de Griek.

Frank de Kleijn

Vanaf linksboven: Museum met uitkijktoren, masker en reconstructie gezicht soldaat, in het museum is veel te lezen en zien. De wal nader verklaard. Romeinse weg en germaanse wal vanaf de uitkijktoren. Op romeinse weg. Astronomische klok en romaanse kerk in Münster

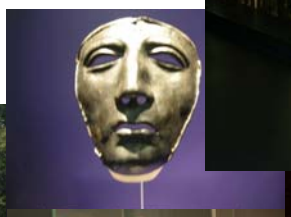

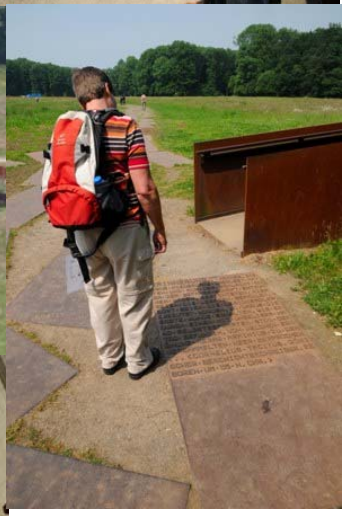

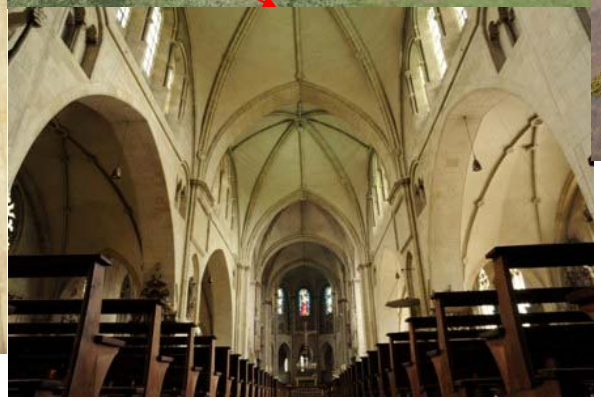

Foto's van Laurens, Winnie en Ellen

Romeinse sporen te Budel

De nieuwe archeologische wetgeving in Nederland heeft in ieder geval in de gemeente Cranendonck tot een sterk verhoogde onderzoeksactiviteit geleid. Vrijwel maandelijks worden er archeologische vooronderzoeken gedaan in Budel, Maarheeze of Soerendonk. De laatste maanden hebben twee onderzoeken daarbij bijzondere nieuwe sporen opgeleverd die van groot belang zijn voor de kennis van de lokale geschiedenis van Budel. Van oudsher is Budel één van de weinige Karolingische koningsgoederen, die in onze streken bekend staat.

Het eerste grootschalig vlakdekkende opgraving werd uitgevoerd in het najaar van 2007 aan de Meemortel en leverde onder meer sporen op van een IJzertijdnederzetting uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Daarnaast werd in april 2007 en februari 2008 een onderzoek uitgevoerd op de plaats van de voormalige Duitse school aan de Europalaan, dat sporen uit de IJzertijd, Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aantoonde. Dit laatste onderzoek was een inventarisatie door middel van proefsleuven, dat werd uitgevoerd door BAAC bv te 's-Hertogenbosch en Deventer.

Zoals gezegd vond het onderzoek plaats in Budel ter plaatse van de voormalige school voor kinderen van in Budel gelegerde Duitse militairen. Na het vertrek van de NAVO-militairen uit Budel in 2005 kwam ook de Duitse school te vervallen. Vanwege nieuwbouwplannen voor 23 woningen op dit terrrein werd een archeologisch onderzoek ingesteld. Van de totale terreinoppervlakte van circa 1,5 ha werd ongeveer 16% onderzocht. Het gebied ligt op de hoger gelegen akkergronden aan de noordzijde van de dorpskern van Budel. Volgens de IKAW is er een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden in het plangebied door de aanwezigheid van enkeerdgronden (esdek). In de nabijheid van het gebied waren twee beken aanwezig. Dit zijn de Buulder Aa (ca. 1 km. ten noorden) en de Moezel (direct ten oosten) De Moezel is rond 1980 bij ruilverkaveling verdwenen.

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie en had tot doel om tot een gefundeerde uitspraak te komen over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de vindplaats. Het onderzoek heeft resten uit de IJzertijd, Romeinse Tijd en Middeleeuwen opgeleverd. Dit blijkt uit het zeer gedegen en goed gedocumenteerde rapport en dat kan men niet van alle bedrijven zeggen. De IJzertijdsporen horen waarschijnlijk tot een nederzetting uit de Midden tot Late IJzertijd, en een enkele uit de Vroege IJzertijd. Er zijn tot nu toe twee gebouwenplattegronden uit deze periode herkend. De Romeinse sporen kunnen worden herleid tot een rurale nederzetting rond een centraal binnenplein uit de Vroeg tot Midden Romeinse Tijd. Deze omvat acht gebouwenplattegronden van het type Alphen-Ekeren en een van het type Oss-Ussen 5. Én bewoning uit de Laat Romeinse Tijd. Dit zin twee gebouwen met een onbekend type plattegrond. De greppels uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd getuigen van landindeling.

Het is mogelijk dat deze plaats continue is bewoond van de Late IJzertijd tot de Romeinse Tijd. In het algemeen lijkt het er op dat er in de Laat Romeinse Tijd sprake is van nieuwe bewoning, mogelijk door Germaanse 'inwijkelingen' uit het gebied aan de overzijde van de Rijn. Het lijkt er wel op dat deze nieuwe bewoners specifiek oude nederzettingsterreinen kiezen als vestigingsplaats. De ligging bovenop een dekzandkop aan het beekdal van de Moezel maakt het terrein bij uitstek geschikt voor Roemeinse bewoning. Zijn de sporen uit IJzertijd en Romeinse Tijd al verrassend voor Budel, met name de Laat Romeinse sporen zijn zeldzaam. In het Brabants zandgebied zijn slechts enkele Laat Romeinse nederzettingen onderzocht en daarom is er niet veel van bekend. Het onderzoeksbureau kenschetst de vindplaats dan ook als behoudenswaardig en stelt voor deze in situ te bewaren door ophoging, of anders op te graven. 'Malta' lijkt zijn vruchten af te werpen!

drs. Jac. G.M. Biemans
Medewerker Educatie en Public Relations
Stadsarchief 's-Hertogenbosch
Bezoekadres/visiting address:
Bloemenkamp 50,
5211 XK 's-HERTOGENBOSCH
The Netherlands
T. +31-73-6155278
F. +31-73-6155287
M. +31-6-20407799
E. jabi@s-hertogenbosch.nl
W. www.stadsarchief.nl

EEN BIJZONDER DRAAGSCHILD VOOR DE KONING VAN HET ST.-CATHARINAGILDE EINDHOVEN-STAD.

Op 5 juni is het 30 jaar geleden dat ons AVKP-lid Jacques Govers opgenomen werd in het St.-Catharinagilde Eindhoven-Stad. Het werd een begin van 30 jaren gildeactiviteiten. Amper één jaar gildebroeder werd hij gevraagd als secretaris van de Bond van Schuttersgilden Kring Kempenland en in die functie was hij tevens lid van het bestuur van de Federatie Noord Brabantse Schuttergilden. Na 10 jaar legde hij de functie neer en werd vervolgens correspondent en mede eindredacteur van het contactblad van de Brabantse gilde "De Gildetrom". Een functie die hij eveneens 10 jaar vervulde. Daarnaast verzorgde hij gedurende 15 jaren het contactblad van zijn eigen gilde "Ons Catharientje". Als afronding van al deze activiteiten heeft hij het gilde bij gelegenheid van zijn dertigjarig lidmaatschap een zilveren draagschild voor de koning aangeboden.

Het is binnen de gilden het gebruik dat wanneer een gildebroeder zich tot koning schiet hij het gilde dient te verrijken met een zilveren koningschild waarop naast zijn naam een afbeelding van zijn beroep of familie wapen. Dit maakt het koningszilver van de gilden uniek en heemkundig interessant. Daarnaast kan een gildebroeder bij een bijzondere gelegenheid, zoals het 30 jarig lidmaatschap van Jacques, ook een zilveren herinneringsschild aanbieden. Jacuqes liet een een draagschild voor de koning maken, die de koning kan te dragen wanneer het gilde in onofficieel tenue bijeen is. Bij officiële gelegenheden draagt hij een groot verguldzilveren patroonsteken met daaraan het medailon uit 1525 en de koningsvogel uit 1540.

Op het schild staat als teken van het koningschap afgebeeld: een gekroonde papagaai of koningsvogel met als achtergrond een ganzenveer als symbool van zijn vele correspondentie activiteiten, én een replica van het Catahrinabeeldje dat gevonden is bij de opgraving van het Kasteel van Eindhoven "Ravansdonk" en in Helmond. Het beeldje is door Dirk Vlasblom gerestaureerd. Volgens Nico Arts is het uniek dat op een zilveren gildeschild een bij een opgraving gevonden artefact afgebeeld is. Het zilveren schild weegt ca 450 gram en heeft de afmetingen van 11 x 12 cm.

Jacques Govers en Ellen van der Steen

ARCHEOLOGIE KUN JE DAT ETEN?
Nog enkele plekken op zomerkampen voor jongeren!

De Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis (NJBG) organiseert ieder jaar spannende zomerkampen bordenvol geschiedenis en archeologie. Tijdens een zomerkamp ben je één of twee weken met leeftijdsgenoten bezig met het ontdekken van de wereld die historie en archeologie heet.
Tijdreizen met dagexcursies naar steden en musea, leven zoals in de prehistorie in een heuse IJzertijd nederzetting, meehelpen bij een archeologische opgraving en leren hoe dat precies moet, internationaal kunst en cultuur snuiven, dat zijn elementen uit de legendarische zomerkampen van de NJBG, al 49 jaar de enige voor en door jongeren. Zo is er ook dit jaar, in de maanden juli en augustus, voor iedereen tussen de 9 en 26 jaar met geschiedenis en archeologie als hobby, genoeg te beleven. Iedereen met Indiana Jones aspiraties of een meer serieuze insteek:' is die studie archeologie nu echt iets voor mij?' kan deelnemen aan een graafinstructiekamp van de Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis.

Deze zomer strijkt de NJBG neer in de buurt van **Eindhoven** waar we de stadsarcheoloog helpen bij het opgraven van vermoedelijk een 16de eeuws kasteel. Leuk voor 12 tot 16 jarigen met een beetje graafervaring. Maar heb je nog nooit een schep vast gehouden, ook dan kun je deelnemen.

We werken samen met echte archeologen, zodat je de kunst af kunt kijken en er worden workshops verzorgd. Zo leren we je hoe het schaven in zijn

werk gaat, wat troffelen precies is, hoe je moet: meten, vondstverwerken, tekenen, couperen, kortom wat een archeoloog allemaal doet!

Aan het einde van de week weet je precies wat een volleerd archeoloog doet. In de avonduren staat gezelligheid centraal tijdens kampvuur en bonte avond. Als 16+ers is er trouwens ook genoeg te beleven bij de NJBG, je kunt kiezen uit een week graafinstructie of twee weken in de middeleeuwen! We helpen namelijk ook de stadsarcheologen van Zutphen een handje: in het midden van de stad tijdens de Zupthense Zomerfeesten ideaal voor uitgaan en ontspanning na het werk.

Op veler verzoek is er een extra week 'Terug naar de prehistorie' in Apeldoorn. In dit prehistorisch dorpje kunnen 12 tot 16 jarigen meemaken hoe het leven was 2000 jaar geleden. Ver van moderne dingen zoals lampen en een toilet, kook je op houtvuur, bak je je eigen brood, verzorg je de dieren en slaap je op stro zakken. Deze spannende week IN de geschiedenis zal je doen verlangen naar meer en staat garant voor gezelligheid en verdieping.

Voordelen NJBG zomerkampen:

- gezelligheid
- genieten van kunst en cultuur
- het beleven van historie en geschiedenis
- 'hard werken' als Indiana Jones, prehistorische boer of nuchtere archeoloog
- op stap met leeftijdsgenoten (9 t/m 12 jaar, 12 t/m 15 jaar en 16 t/m 26 jaar)
- zonder ouders
- anders dan anders

Bekwame vrijwilligers bezorgen iedere leeftijdsgroep een onvergetelijke vakantie, waar je vaak vrienden voor het leven ontmoet. Voor de prijs hoef je het ook niet te laten: alle binnenlandse kampen van een week zijn € 150,- en voor € 250,- ben je twee weken 'all in' onder de pannen!

Meer informatie: info@njbg.nl

VAN DE LEESTAFEL EN LEESPLANK

Verzoek
Graag de tijdschriften in de bibliotheek terugzetten. We missen enige exemplaren van recent uitgekomen tijdschriften.

Woensel

De opgraving van de Woenselse Poort in Eindhoven is een groot succes geweest, de verslaglegging ervan wordt met belangstelling tegemoet gezien. Reden om Woensel onder de aandacht te brengen. De naam Woensel komt van Heiligdom van Wodan of Woen een plaats waar Benedictijner monniken zich vestigden, later werd Woensel de wieg van de Kempische stad Eindhoven en in 1920 geannexeerd

- Groot Woensels Memorial deel 1 en
  Schrijver: M.G.C. Op den Buis
  Een foto tekstboek van 80 jaar Woensel met veel aandacht voor de straten en huizen.
- De grote Overgang
  Woensel 1670-1920
  G van den Brink
  Sun Memoria

Een lokaal onderzoek naar de modernisering van het bestaan. Een microgeschiedenis welke het mogelijk maakt de grote vragen van de geschiedenis te behandelen als de lotgevallen van een kleine gemeenschap.

Carel van den Boom

IMPRESSIE RONDLEIDING BRONSTIJDDORP

Na een drietal rondleidingen overdag aan zo'n 150 archeologen, gaf Theo de Jong 's avonds nog een extra rondleiding aan een zestigtal leden met aanhang.
Theo vertelde, zoals gewoonlijk weer met veel enthousiasme een interessant verhaal, dat hij onderbouwde met kaarten, plattegronden en vondsten. Ook de laatste inzichten die 's middags met de deskundigen waren besproken, werden met ons gedeeld.

Voor de duidelijkheid waren de paalsporen van de boerderijen gemarkeerd met gekleurde stokjes, zodat de verschillen tussen de boerderijen goed zichtbaar werden En om het verhaal nog meer beeldkracht bij te zetten tekende hij ter plekke nog even een doorsnede van een boerderij.
Theo bedankt!

Ellen van der Steen

GRAVEN IN VLAARDINGEN EN JUBILEUM HELINIUM, AWN AFDELING 8

Uitnodiging jubileum

AWN-afdeling 8 uit Vlaardingen bestaat 50 jaar. Dit vieren ze met een serie tentoonstellingen.
We hebben een uitnodiging ontvangen om een bezoek te brengen aan de tentoonstelling ‘Helinium 50 jaar’ in het Visserij Museum in Vlaardingen. Ze beginnen met een rondleiding door de vaste opstelling van het museum, waarna je de Helinium tentoonstelling kunt bekijken. Daarnaast is ook de tentoonstelling ‘Graven in Vlaardingen ‘te zien. Tot slot nodigen ze je uit in de werkruimte op Boerderij Hoogstad om bij een hapje en een drankje nog wat na te praten. Afhankelijk van de voorkeur vindt deze dag op 28 juni óf 5 juli plaats. Heb je interesse geef dan je voorkeur door vóór 10 juni aan helinium@vanwensveel.nl.

Tentoonstelling 'Graven in Vlaardingen'

In de winter van 2001-2002 legden archeologen op de locatie ‘Gat in de Markt’, in het oude stadshart van Vlaardingen, drie werkputten aan. In de kleinste put ontdekten ze een deel van de middeleeuwse begraafplaats. De 45 skeletten van mannen, vrouwen en kinderen leverden een schat aan informatie op.

Deze middeleeuwse Vlaardingers zijn allen gestorven tussen 1000 en 1050 AD. Ze waren generatiegenoten van Dirk III, de West-Friese graaf die Vlaardingen in de 11e eeuw op de kaart zette. In 1018 versloeg hij namelijk een groot leger van de Duitse keizer bij Vlaardingen. Deze strijd is de geschiedenis ingegaan als 'de Slag bij Vlaardingen'.

Zes jaar onderzoek van menselijk botmateriaal, grafkisten, DNA en historische bronnen heeft nieuwe en onverwachte informatie opgeleverd over de Vlaardingse maatschappij in de 11e eeuw. Op de tentoonstelling ***'Graven in Vlaardingen'*** laten wij u graag zien hoe het middeleeuwse Vlaardingen en zijn inwoners eruit zagen.

Het VLAK is echter niet de enige organisatie die dit voorjaar een tentoonstelling aan u voorstelt. Al jarenlang werken wij nauw samen met de archeologische werkgroep Helinium. Deze enthousiaste groep amateur-archeologen viert dit jaar zijn 50-jarig jubileum. Een reden om te vieren dus! Zij stellen zichzelf en hun werkzaamheden graag aan u voor op de tentoonstelling ***'Helinium 50 jaar'***.

Het Visserij & Vlaardings Museum stelt vanaf 9 mei 2008 zijn deuren open voor de tentoonstellingen 'Graven in Vlaardingen' en 'Helinium 50 jaar'. 'Graven in Vlaardingen' kunt u bezoeken van 9 mei tot en met 14 september. De tentoonstelling 'Helinium 50 jaar' loopt van 9 mei tot en met 27 juli. De folders van de tentoonstellingen en praktische informatie over het museum vindt u op de website www.vlaardingen.nl/smartsite.html?id=87407

VOOR EEN REGENACHTIGE ZOMERDAG

- Leuke filmpjes over (maritieme) archeologie en monumenten, www.racm.nl/statisch/boegbeeld/index.htm
- Kijk naar een korte film over de opgraving naar de Romeinse stad Forum Hadriani in Voorburg. Open deze link in een nieuw venster**:** www.westonline.nl/nieuwsitem/16462.

AVKPuzzel

Vul de woorden in aan de hand van de beschrijvingen en lees de verticale balk.

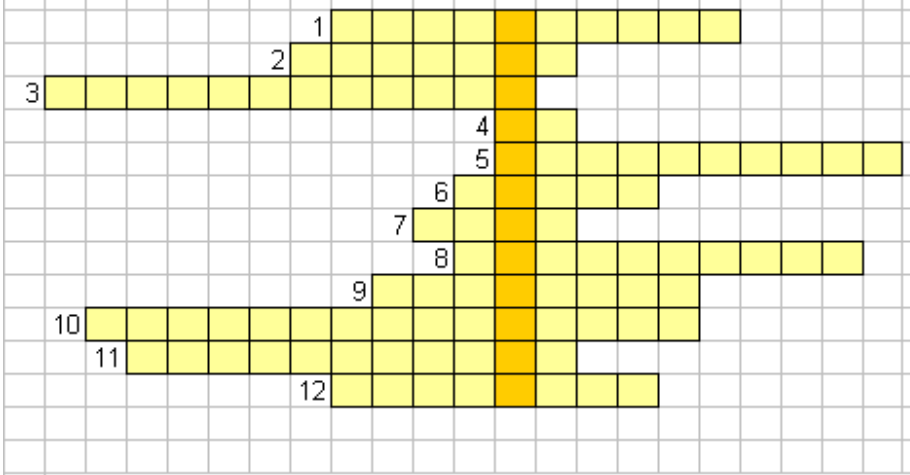

1	Smalle, langgerekte opgravingsput die bij het archeologisch onderzoek wordt gegraven om een beter inzicht te krijgen in de datering, diepte, ligging, aard en kwaliteit van sporen.
2	Periode waarin voor het eerst en in hoofdzaak ijzer wordt gebruikt voor het vervaardigen van werktuigen en wapens. In Nederland de periode tussen circa 800 tot 12 voor Chr.
3	Periode tussen de val van het West-Romeinse Rijk (476) tot de ontdekking van Amerika (1492), ook wel van circa 450 - 1500 na Chr.
4	Oud verhoogd bouwland, ontstaan door ophoging ten behoeve van bemesting. Voor de bemesting werden plaggen of met zand vermengde potstalmest opgebracht.
5	Plaats waar archeologische materiaal is verzameld of te verzamelen is.
6	Verdrag waarin de omgang met het Europees archeologisch erfgoed is geregeld.
7	Afdeling 23 van de AWN
8	Kasteel op te graven tijdens de zomervakantie
9	De periode waarin voor het eerst en in hoofdzaak brons wordt gebruikt voor het vervaardigen van werktuigen en wapens. In Nederland de periode tussen circa 2000 en 800 voor Chr.
10	De nalatenschap die de mens door zijn aanwezigheid en activiteiten in het verleden in het huidige landschap heeft achtergelaten. Het gaat hierbij om archeologische, historisch bouwkundige en historisch geografische waarden.
11	Wetenschap die zich tot doel stelt door middel van studie van de materiële nalatenschap inzicht te verwerven in alle facetten van menselijke samenlevingen in het verleden.
12	Het verwijderen van één helft van een spoor zodat deze 'en profil' te bestuderen is.

Antwoorden AVKPuzzel

1, proefsleuf; 2, ijzertijd; 3, middeleeuwen; 4, es; 5, vindplaats; 6, malta; 7, awkp
8, gagelbosch; 9, bronstijd; 10, cultuurhistorie; 11, archeologie; 12, couperen

Oplossing: lijnе vakantie

VAN HET BESTUUR

Gemeentelijke beleidsplannen Archeologie

Gemeenten zijn in het nieuwe archeologische bestel voor een groot deel verantwoordelijk voor de bescherming van archeologische waarden binnen de eigen gemeenten. Ze maken daarvoor bij voorkeur een eigen beleidsplan. We zien tot onze voldoening dat veel gemeenten in onze regio daarmee aan de slag zijn. Het maken van een beleidsplan kan een gemeente zelf uitvoeren of uitbesteden aan een archeologisch bureau. Kleine gemeenten kunnen moeilijk de deskundigheid voor archeologische beleidstaken realiseren en zullen dus vaak voor uitbesteding van die taken (moeten) kiezen. We hebben als AVKP steeds gepleit om bij uitbesteding van beleidstaken de voorkeur te geven aan een regionaal werkende archeoloog omdat zo iemand de regio kent en kennis over gemeenten heen kan bundelen. Dat blijkt gelukkig in de praktijk ook zo te werken.
De steden Eindhoven en Helmond werken samen op archeologische gebied (een gezamenlijk beleidsplan en de archeologische dienst van de gemeente Eindhoven werkt ook voor de gemeente Helmond).
Verschillende gemeenten in de regio maken gebruik van de bij de SRE- Milieudienst werkzame archeologen. Deze archeologische dienstverlening is mede op ons verzoek vanuit de SRE gestart. De bij de SRE werkzame archeologen (Ria Berkvens en Jacob Schotten) zijn reeds actief in de gemeenten Nuenen en Geldrop Mierlo voor het opstellen van het gemeentelijke beleid en een gemeentelijke archeologische waardenkaart. Naar verwachting zullen meer gemeenten uit de regio op korte termijn volgen.
Andere gemeenten maken gebruik van de diensten van de SRE voor het beoordelen van archeologische onderzoeksrapporten en het opstellen van een selectiebesluit, het opstellen of beoordelen van Programma's van Eisen voor archeologisch onderzoek en/of voor de directievoering (toezicht) bij het uitvoeren van opgravingen (bijvoorbeeld de gemeenten Geldrop-Mierlo, Laarbeek, Heeze-Leende en Asten). Met een aantal gemeenten wordt overlegd welke diensten de SRE kan gaan bieden (Gemert-Bakel en Boekel). Opvallend is dat de vijf Kempengemeenten (Bladel, Bergeijk, Eersel, Oirschot, Reusel- de Mierden) reeds zelf initiatief tot regionale samenwerking hebben genomen en voor de ondersteuning daarvan waarschijnlijk ook gebruik gaan maken van de SRE-archeologen. Het SRE heeft verder zelf initiatief genomen om ook de vier 'A2 gemeenten' (Cranendonck, Heeze-Leende, Valkenswaard, Veldhoven) te overtuigen van het nut van samenwerking op het gebied van archeologische monumentenzorg. Ook de gemeenten Someren, Veldhoven en Deurne zijn bezig met het opstellen van een archeologiebeleid en hebben daar eigen adviesbureaus voor ingeschakeld. In de gemeenten Deurne en Veldhoven zijn de beleidsplannen vrijwel rond en deze zullen binnenkort de inspraak ingaan. Datzelfde geldt voor het beleidsplan van Nuenen.
In de Meierij is een vergelijkbare ontwikkeling te zien. Daar werkt de stadsarcheoloog van Den Bosch, Ronald van Genabeek, ook voor andere gemeenten zoals Boxtel, St Oedenrode en Veghel.
Een mooie ontwikkeling is ook (zij het buiten onze regio) dat meer gemeenten een eigen archeoloog in dienst nemen. Zo zijn er bijvoorbeeld sinds kort archeologen aangesteld in Tilburg en Oss en gaat dat ook in de regio Cuyck gebeuren. Er heeft in april een eerste overleg plaatsgevonden van alle in Noord Brabant werkzame gemeentelijke en regionale archeologen. Allemaal ontwikkelingen die we toejuichen en die we waar nodig graag zullen steunen. In de komende nummers van AVKP actueel zullen we aandacht besteden aan de inhoud van de beleidsplannen per gemeente.

Belang provinciaal steunpunt voor archeologie

We pleiten als AVKP al een tijdje voor een provinciaal steunpunt voor archeologie. Dit steunpunt zou vrijwilligers moeten bijstaan bij zowel belangenbehartiger op gemeentelijk niveau als bij het uitvoeren van begeleiding / onderzoek op vrijgegeven gebieden.
Dat steunpunt zou een vraagbaak moeten zijn voor alle wetten en procedures rond ruimtelijke ordening en gemeentelijk beleid (zoals onze RO-expertgroep). Vrijwilligers zouden ook een beroep op het steunpunt moeten kunnen doen voor professionele ondersteuning bij het als vrijwilligers uitvoeren van begeleiding/opgravingen op vrijgegeven gebieden. We zijn over het realiseren van zo'n steunpunt in gesprek met Brabants Heem en met de Federatie Monumentenoverleg Noord Brabant. Een volgende keer hopen we concrete vorderingen te kunnen melden.
Tonnie van de Rijdt